

DISKUSIJE

Za rasprave o geološkoj terminologiji i izradu geološkog rječnika

Berislav Šebečić

INDUSTROPROJEKT, 41000 Zagreb, Savska c. 88a

U skladu s razvitkom geoloških znanosti u svijetu započela se i kod nas razvijati geološka terminologija. Do sada se nakupilo toliko stručnih geoloških izraza da ih je potrebno analitički obraditi i ukloniti iz upotrebe neumjesno prevedene strane riječi, te one tuđice za koje se može naći domaća riječ.

Svrha geološke terminologije je da što jasnije precizira što pojedini geološki naziv znači i da služi širem sporazumijevanju. Samo više disciplinarni pristup u timskom radu osigurao bi kvalitet izrade jednog geološkog rječnika korisnog kako za pravilno školovanje mlađeg stručnog kadra tako i za pravilno i razažavanje stručnjaka koji se bave geologijom. Osnova za raspravu o geološkom nazivlju postoji, a to su strani geološki rječnici, terminološki dodaci u nekim stranim stručnim knjigama i člancima, zatim geološka terminologija i nomenklatura (9 knjiga u izdanju Zavoda za regionalnu geologiju i paleontologiju, Rudarsko-geološkog fakulteta, Beograd), hrvatska krška terminologija (JAZU), sedimentološka terminologija (Geološki zavod Ljubljana) itd. Akciju na izradi geološkog rječnika moglo bi pokrenuti Hrvatsko geološko društvo uz financijsku pomoć Samoupravne interesne zajednice (SIZ-a) i drugih zainteresiranih budući da naše društvo okuplja u svom članstvu veliki znanstveni i istraživački potencijal i ima već iskustva oko organiziranja i izvođenja velikog poduhvata kao što je izrada »Geološke bibliografije SR Hrvatske«.

Mnogim istraživačima dobro su poznati problemi kako prevesti neki novi stručni izraz ili koji odabrati između nekoliko postojećih. Često se odustaje od prevođenja jer se ne može naći odgovarajuća domaća riječ ili bi zamjena bila neadekvatna ili suviše opisna te se novi strani naziv uglavnom izravno usvoji. Zbog poteškoća što se u prvi mah ne nađe pogodan prijevod za neku tuđu riječ odustaje se od traženja, pa radi toga imademo malo naših stručnih naziva. Znamo da je upotreba tuđih riječi u drugim jezicima manje ili više uobičajena, međutim, u toj upotrebi trebala bi postojati jedna granica, koju ne bi valjalo prelaziti ako se ne želi osiromašiti fond vlastitog jezika. Zato za sve ono što se može naći svojom riječi ne bi se smijela upotrebljavati nova tuđa riječ.

Problem nedostataka hrvatskih ili srpskih stručnih naziva još više se potencira pomanjkanjem volje za traženje odgovarajućih naziva, za raspravljanje o njima i njihovo (ne)usvajanje. Može se konstatirati na primjer da nam nedostaje stručni hrvatski rječnik geoloških naziva ili geološki rječnik, nadalje da nemamo niti u sklopu Hrvatskog geološkog društva, a niti u sklopu Znanstvenog savjeta za naftu JAZU neku stalnu ili privremenu stručnu komisiju koja bi predlagala, a i ocjenjivala u suradnji sa jezikoslovcima prijevode stranih stručnih naziva. Zato bi geološki rječnik, kao stručni priručnik, pomogao svakome tko se nađe u nedoumici, što da izabere od postojećih naziva. Nadalje, pružao bi nam dovoljno podataka o pravilnosti i raširenosti neke riječi, njenom podrijetlu i svemu ostalom što netko ne mora znati, ako se time posebno ne bavi.

Inicijativa u smislu skupljanja domaćih stručnih naziva bilo je ranije (npr. Gorjanović-Kramberger, Cvijić i dr.). U novije vrijeme prilog hrvatskoj krškoj terminologiji dali su Roglić (1974) i Šimunović (1971). Geološku terminologiju i nomenklaturu publicirali su 1976. godine stručnjaci Zavoda za re-

gionalnu geologiju i paleontologiju Rudarsko geološkog fakulteta Beograd, sedimentološku terminologiju u sklopu studije mezozoika Slovenije (1975) priredili su za raspravu stručnjaci Geološkog zavoda Ljubljana, a članovi Komisije za sedimentologiju Hrvatske započeli su raspravu sa terminologijom klasifikacija klasičnih stijena (Vijesti, Hrvatskog geološkog društva br. 8, 1976. i br. 13, 1978). U časopisu DIT INA-Naftaplin (Sečen, 1979) pokrenuto je pitanje standardizacije oznaka naziva i jedinica iz naftnog rudarstva. »Rudarski rečnik« sa 16500 petojezičnih termina izdao je 1980. g. Rudarski institut Beograd, a »Englesko-hrvatsko-srpski naftni rječnik« 1976. godine »Poslovno udruženje »Nafta« iz Zagreba. U oba rječnika ima i najnužnijih izraza iz geologije. U višegodišnjoj izradi Rudarskog rječnika učestvovalo je preko 50 stručnjaka: profesora i inženjera, dok je Englesko-hrvatsko-srpski naftni rječnik djelo višegodišnjeg rada prof. S. Lazića.

Važnost geološkog rječnika u kome bi ispravno bili upisani stručni nazivi i njihova značenja mogao bi se usporediti sa geološkom bibliografijom koja se upravo završava u sklopu višegodišnje akcije Hrvatskog geološkog društva uz financijsku potporu SIZ-a te zalaganje autorice mr Magaš (1975).

Rješavanje terminoloških problema i pisanje geološkog rječnika je višegodišnji posao koje bi trebalo pokrenuti Hrvatsko geološko društvo uz financijsku potporu SIZ-a. U urednički odbor morali bi se birati isključivo entuzijasti i to vrsni znalci discipline kojom se bave, a u krug stručnih suradnika trebalo bi uključiti sve one koji doprinose stvaranju rječnika, uključujući i jezikoslovce. Svoje doprinose trebali bi prvenstveno davati stručnjaci specijalisti, bez obzira gdje rade, no nastavnici fakulteta bi u tome morali prednjačiti jer je edukacija mladog stručnog i znanstvenog kadra njihovo glavno zanimanje.

Kao osnova za raspravu, a kasnije i izradu geološkog rječnika, mogli bi poslužiti već objavljeni strani i domaći radovi u kojima se obrađuju ili predlažu geološki termini, npr. geološki rječnici i terminologije, zatim prijedlozi za nove termine (neologizmi), pitanja za raspravu: kao što su npr. upotreba sinonima i homonima za neki stručni naziv, arhaizmi, šire i uže značenje nekog stručnog naziva, preporuke za upotrebu nekog stručnog naziva i dr. Zato se predlaže organizirano započeti sa terminološkim raspravama u Hrvatskom geološkom društvu, a u Geološkom vjesniku ovisno o interesu uvesti stalnu ili povremenu rubriku »Rasprave o geološkim nazivima«. Koristeći iskustva oko organiziranja izrade »Geološke bibliografije SR Hrvatske« mogli bismo za nekoliko godina sa zadovoljstvom dočekati »Geološki rječnik«.

Literatura

Komisija za sedimentologiju (1976): Vijesti br. 8; (1978): Vijesti br. 13, Zagreb.

Lazić, S. A. (1976): Englesko-hrvatsko-srpski naftni rječnik, 1—444, Poslovno udruženje »Nafta«, Zagreb.

Magaš, B. I. (1975): Geološka bibliografija SR Hrvatske 1945—1972. Institut za geološka istraživanja i Hrvatsko geološko društvo, posebno izdanje, sv. 1, 1-346, Zagreb.

Roglić, J. (1974): Prilog hrvatskoj krškoj terminologiji. *Krš Jugoslavije*, JAZU, 9/1, 1—72 + 20. Tab., Zagreb.

Rudarski institut (1970): Rudarski rečnik, 1293, Beogradski grafički zavod, Beograd.

Sečen J. (1979): Prijedlog standardnih oznaka naziva i jedinica. *DIT stručni časopis INA-Naftaplin*, 1, 39—43, Zagreb.

Šimunović, P. (1971): Nomenklatura poljičkog krša. *Poljički zbornik, Svezak II*, 185—198, Zagreb.

Zavod za regionalnu geologiju i paleontologiju, Rudarsko geološki fakultet Beograd (1976): Geološka terminologija i nomenklatura, 9 knjiga, Beograd.

Neobjavljeni radovi — Unpublished reports:

Geološki zavod Ljubljana (1975): Mezozoik v Sloveniji, Sedimentološka terminologija (gradivo za raspravu pripremili B. Ogorelec i S. Orehek), 100 + 53, Ljubljana.